

تاریخ ۳

ایران و جهان معاصر

(اهلی‌ساز غول‌امتحان)

رشته ادبیات و علوم انسانی

- ایستگاه‌های تمرین
- تمرین‌های جامع (درس به درس) به همراه سؤال‌های امتحانات نهایی و پاسخ تشریحی آن‌ها و بیان نکته‌ها
- اردوهای تدارکاتی
- شبیه‌ساز امتحانات پایانی نوبت اول و دوم با پاسخ‌نامه تشریحی و بیان نکته‌ها
- درس‌نامه (درس به درس)
- برای مرور مطالب درسی و به یادآوری نکته‌های مفید

مؤلف: دکتر سیدحسین رضوی خراسانی

مجموعه کتاب‌های آمادگی برای امتحان

سخن ناشر:

«غول امتحان» در کمین است!

این غول، این روزها، غول تر هم شده است و قرار است در آینده تحصیلی و شغلی دانش آموزان، نقش مهم تری را ایفا کند. چه باید کرد؟! باید خود را برای روبه رو شدن با آن آماده کرد.

هدف از تألیف کتاب های «اهلی ساز غول امتحان» همین است؛ یعنی، آمادگی برای امتحانات نهایی و موفقیت قطعی شما دانش آموزان.

پیش از مطالعه این کتاب ها، چند استراتژی کارساز را به خاطر داشته باشید:

۱- غول ها از شگردهای خاصی برای موفقیت استفاده می کنند، مروری بر شگردهای گذشته آن ها، موفقیت شما را تسهیل می کند. به همین دلیل، مؤلفان در این کتاب ها، پرسش های امتحانات نهایی سال های گذشته را به همراه پاسخ نامه تشریحی و نکته های کلیدی - در موقعیت های مناسب - در اختیاران قرار می دهند.

۲- غول ها ممکن است شگردهای خود را دائماً تغییر دهند، پس آشنایی با شگردهای قبلی آن ها و پاسخ به پرسش های امتحانات نهایی سال های گذشته کافی نیست و موفقیت شما را در امتحانات نهایی تضمین نمی کند؛ به همین دلیل، مؤلفان در ایستگاه های تمرین، پرسش های متعددی را درس به درس و خط به خط در اختیاران قرار می دهند تا در برخورد با شگردهای جدید غول امتحان شگفت زده نشوید.

۳- برای آمادگی بیش تر شما برای مقابله با غول امتحان، دو اردوی تدارکاتی هم پیش بینی شده است، یعنی در دو مرحله در برابر غول امتحان قرار می گیرید؛ در اردوی اول با سؤالات شبیه ساز امتحان از نصف کتاب، و در اردوی دوم با پرسش های شبیه ساز امتحان از تمام کتاب. مطمئن باشید با پاسخ گویی به این پرسش ها، غول امتحان با مشاهده توانایی های شما، با لبخندی بر لب تسلیم شده و رفاقت را بر رقابت با شما ترجیح خواهد داد.

۴- در بخش پایانی کتاب های این مجموعه، درس نامه ای هم به صورت درس به درس برایتان در نظر گرفته شده است که برای مرور کتاب و نکته های مهم آن بسیار مفید خواهد بود.

۵- یادتان باشد برای مقابله با غول امتحان، علاوه بر تسلط بر مطالب درسی و آشنایی با شگردهای امتحانی، باید از نظر جسمی و ذهنی هم آماده باشید، از تغذیه مناسب گرفته تا خواب کافی و...

۶- نکته مهم دیگر، این که شب امتحان، شب استراحت است؛ پس، خود را از همان روزهای نخست سال تحصیلی برای امتحانات آماده کنید. سعی کنید دست کم با یک همکلاسی مطالعه کنید و تمرین ها را با هم حل کنید و پاسخ هایتان را به یکدیگر توضیح دهید. این روش، در یادگیری پایدار بسیار مؤثر خواهد بود.

سخن مؤلف:

به نام خداوند جان و خرد کز این برتر اندیشه برنگذرد

(حکیم ابوالقاسم فردوسی)

دیربان فرهیخته و دانش آموزان ارجمند، خود، به خوبی بر اهمیت امتحان نهایی، از هر جهت آگاهی داشته و دارید و اخیراً، نقش مثبت و قطعی آن در آزمون کنکور این اهمیت را دو چندان کرده است. از پرداختن به این موضوع پرهیز می کنم، و برخی از مهم ترین ویژگی های کتاب حاضر را خدمت شما عزیزان بیان می دارم و به قول فردوسی بزرگ:

بیندیش و این را یکی چاره جوی سخن های خوب و به اندازه گوی
۱- همه مطالب آموزشی کتاب درسی که در آزمون نهایی و کنکور مورد پرسش واقع می شوند به صورت خط به خط و نکته به نکته با انواع سؤالات متنوع مورد ارزیابی قرار گرفته است.

۲- در بررسی و سنجش مطالب درسی، سؤالات به گونه ای طراحی شده که سطوح مختلف یادگیری؛ یعنی حفظ دانش، درک و فهم، کاربرد، ترکیب، تجزیه و تحلیل و ارزشیابی را در بر می گیرد.

۳- سؤالات به لحاظ شکل و محتوا، همسو و همتراز با امتحان نهایی و در مواردی دشوارتر طراحی شده و طیف وسیعی از سؤالات - یادآوری (صحیح و غلط)، تکمیل جای خالی، ارتباط مفاهیم و اصطلاحات با یکدیگر، سؤالات چهارگزینه ای، کوتاه پاسخ، و تشریحی بلند پاسخ و کاربرد اسناد و مدارک در مطالعات تاریخی را در بر می گیرد. با مقایسه سؤالات امتحان نهایی سال های قبل به وضوح در خواهید یافت تمامی این سؤالات در بخش ها و گونه های مختلف سؤالات این کتاب طراحی شده است.

۴- پس از نیمه اول کتاب و نیز پس از نیمه دوم کتاب، سؤالات شبیه نهایی همراه با ترکیبی از سؤالات آزمون های نهایی سنوات قبل طراحی شده و البته آزمون نهایی سال ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ نیز به صورت مستقل با پاسخنامه تشریحی آورده شده است.

۵- پاسخنامه تشریحی سؤالات به صورت جامع و مانع طراحی و تدوین شده است.

۶- درسنامه روان و حرفه ای پایان کتاب، همراه با دسته بندی مفاهیم موضوعات درسی در پیشرفت یادگیری شما عزیزان و انسجام ذهنی و نظم موضوعات درسی، فوق العاده مفید و مؤثر است.

در خاتمه به دانش آموزان عزیز سرزمینم خاطرنشان می کنم، با مطالعه دقیق، عمیق و برنامه ریزی شده کتاب حاضر به درجه ای از تسلط دست خواهید یافت که دشوارترین آزمون نهایی را با دریافت نمره ای عالی و درخشان پشت سر خواهید گذاشت زیرا در تدوین و تألیف این کتاب به منظور دستیابی به هدف مطلوب، تلاش فراوانی صورت گرفته است. در پایان از زحمات بی دریغ کادر حرفه ای و ممتاز انتشارات مبتکران و ویراستار محترم سرکار خانم فریده حشمتی بی نهایت سپاسگزارم.

دکتر سید حسین رضوی خراسانی

۱۴۰۱ خورشیدی

ایستگاه‌های تمرین ۱

- درس ۱: تحولات تاریخ و تاریخ‌نگاری و منابع دوره معاصر ۶
- درس ۲: ایران و جهان در آستانه دوره معاصر ۹
- درس ۳: سیاست و حکومت در عصر قاجار (از آغاز تا پایان سلطنت ناصرالدین شاه) ۱۳
- درس ۴: اوضاع اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی عصر قاجار ۱۷
- درس ۵: نهضت مشروطه ایران ۲۱
- درس ۶: جنگ جهانی اول و ایران ۲۴
- پاسخنامه تشریحی ۲۸

اردوی تدارکاتی ۱

- نمونه شماره ۱ ۵۴
- نمونه شماره ۲ ۵۶
- نمونه شماره ۳ ۵۹
- پاسخنامه اردوی تدارکاتی ۱ ۶۱

ایستگاه‌های تمرین ۲

- درس ۷: ایران در دوره حکومت رضا شاه ۶۶
- درس ۸: جنگ جهانی دوم و جهان پس از آن ۶۸
- درس ۹: نهضت ملی شدن صنعت نفت ایران ۷۲
- درس ۱۰: انقلاب اسلامی ۷۶
- درس ۱۱: استقرار و تثبیت نظام جمهوری اسلامی ۷۹
- درس ۱۲: جنگ تحمیلی و دفاع مقدس ۸۲
- پاسخنامه تشریحی ۸۵

اردوی تدارکاتی ۲

- نمونه شماره ۱ ۱۰۶
- نمونه شماره ۲ ۱۰۸
- نمونه شماره ۳ ۱۱۰
- نمونه شماره ۴ ۱۱۲
- نمونه شماره ۵ ۱۱۴
- نمونه شماره ۶ ۱۱۶
- پاسخنامه اردوی تدارکاتی ۲ ۱۱۸

- درسنامه‌ها ۱۲۸

ایستگاه‌های تمرین!

تمرین‌های جامع درس به درس از نیمه اول کتاب
به همراه پرسش‌های امتحان نهایی سال‌های قبل
و پاسخ‌نامه تشریحی آن‌ها و بیان نکته‌ها

درس اول: تحولات تاریخ و تاریخ‌نگاری و منابع دوره معاصر

الف) تعیین کنید کدام عبارت درست و کدام نادرست است.

۱. عده‌ای از تاریخ‌نگاران سنتی بیشتر به ثبت وقایع شاهان و امور آنها همت داشتند. درست نادرست
۲. در تاریخ‌نویسی نوین (معاصر)، تاریخ‌نگاران غالباً آثار خود را با خصوصیات ادبی تألیف می‌کردند. درست نادرست
۳. در تاریخ‌نویسی عصر حاضر، مورخان بیش از آنکه مورخ حقیقت باشند، کاتب دربار و حکومت هستند. درست نادرست
۴. تاریخ جهان‌نگشای نادری تألیف اسکندر بیگ ترکمان، مربوط به حوادث دوران نادرشاه افشار است. درست نادرست
۵. علیقلی میرزا اعتضادالسلطنه از مورخان مشهور عصر قاجار، به ریاست دارالترجمه همایونی برگزیده شد. درست نادرست
۶. نوشته‌های جغرافیایی و فلسفی بخش قابل توجهی از نخستین آثار ترجمه‌شده از زبان‌های اروپایی به زبان فارسی را تشکیل می‌دادند. درست نادرست
۷. با گسترش فعالیت علمی شرق‌شناسان، کتیبه‌های بیستون و طاق بستان رمزگشایی شد. درست نادرست
۸. در عصر پهلوی برخی از تاریخ‌نگاران جدید، در عین پابندی به ساختار کلی تاریخ‌نویسی سنتی، بعضی از ویژگی‌های این نوع از تاریخ‌نگاری را نقد کردند. درست نادرست
۹. اساس تاریخ‌نگاری سنتی، غالباً بررسی موضوعات سیاسی، فرهنگی و اجتماعی بود. درست نادرست
۱۰. نهضت تنباکو تأثیر عمیقی بر دگرگونی بینش مورخان ایرانی داشت. درست نادرست
۱۱. منابع پژوهش دوره معاصر تاریخ ایران نسبت به دوران پیش از آن، کثرت و تنوع فراوانی دارند. درست نادرست
۱۲. مآثرالسلطانیه اثر رضاقلی خان هدایت است. درست نادرست
۱۳. شرح زندگانی من در زمره کتاب‌های خاطرات قرار دارد و اثر عبدالله مستوفی است. درست نادرست
۱۴. خاطرات سیاسی از نظر مطالعه تاریخ اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی اهمیت فوق‌العاده‌ای دارند. درست نادرست
۱۵. منشآت امیرنظام گروسی مشتمل بر نامه‌های دیپلماتیک رسمی است. درست نادرست

ب) جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.

۱۶. اسناد تاریخی از مهم‌ترین منابع به‌شمار می‌آیند.
۱۷. محل نگهداری اسناد و مدارک با ارزش و معتبر یک کشور نام دارد.
۱۸. اولین روزنامه ایران را یکی از دانشجویان اعزامی به انگلستان با عنوان در تهران منتشر کرد.
۱۹. نشریات قدیمی منبع پژوهشی ارزشمندی در مطالعات محسوب می‌شود.
۲۰. جنگ‌های ایران و روسیه در دوران پادشاهی توجه زمامداران و نخبگان ایران را به دنیای غرب جلب کرد.
۲۱. تاریخ اثر ولتر در دوره ناصری به فارسی ترجمه شد.
۲۲. با تأسیس مدرسه دارالفنون و ایجاد و در زمان ناصرالدین‌شاه ترجمه آثار اروپایی گسترش یافت.
۲۳. گسترش کشفیات در ایران منابع نوینی را پیش روی مورخان قرار داد و زمینه تحولی عمیق و اساسی را در فراهم کرد.
۲۴. یکی از پیشگامان انتقاد به تملق و متکلف‌نویسی، مورخ مشهور زمان و نویسنده است.
۲۵. میرزا محمدجعفر خورموجی که از منتقدان بوده، مؤلف کتاب است.
۲۶. محمدحسن خان اعتمادالسلطنه در یکی از آثارش به نام ، را ستایش می‌کند.
۲۷. میزار فتحعلی‌خان آخوندزاده یکی از متفکران دوره قاجار، تاریخ‌نویسی سنتی را به نقد کرد.
۲۸. میرزا فتحعلی‌خان آخوندزاده در رساله شیوه تاریخ‌نویسی را به دلیل استفاده او از شعر مورد انتقاد قرار داد.
۲۹. گسترش تأسیس دانشگاه و رواج به عنوان یک رشته علمی در دوره معاصر، به ترویج و توسعه روش پژوهش تاریخ در ایران کمک شایانی کرد.
۳۰. از ناصرالدین‌شاه و ، متعددی به‌جا مانده است.

ج) سؤالات با پاسخ کوتاه

۳۱. نتیجه صدها سال ثبت و ضبط وقایع از سوی مورخان مسلمان که تعداد قابل توجهی از آنان ایرانی بودند، چیست؟
۳۲. سبک نگارش تاریخ‌نگاران سنتی چگونه بود؟
۳۳. نخبگان و زمامداران ایران با مقایسه ایران دوره قاجار با جهان غرب در جست‌وجوی چه چیزی بودند؟
۳۴. نتیجه کنجکاوی‌ها درباره علل پیشرفت غرب، که از زمان عباس‌میرزا شروع شده بود، چه بود؟
۳۵. تاریخ‌نگاری معاصر از چه جهت با تاریخ‌نگاری سنتی متفاوت بود؟
۳۶. گسترش کشفیات باستان‌شناسی در ایران چه پیامدی در تاریخ‌نگاری ایران داشت؟
۳۷. فعالیت باستان‌شناسان و شرق‌شناسان در برخی از موارد با چه نتایج منفی در ایران روبه‌رو شد؟
۳۸. پیامد گسترش فعالیت علمی شرق‌شناسان در ایران چه بود؟
۳۹. خاوری شیرازی در «تاریخ ذوالقرنین» چه چیزی را نکوهش می‌کند و به چه چیزی علاقه نشان می‌دهد؟
۴۰. میرزا محمدجعفر خورموجی در کدام کتاب برای نخستین بار، چه واقعه مهمی را بازتاب داده است؟
۴۱. خاوری شیرازی در نکوهش تملق‌گویی به تاریخ‌نگاران چه توصیه‌ای کرد؟
۴۲. محمدحسن خان اعتمادالسلطنه علیرغم این‌که مورخی درباری بود چه گام‌هایی برای حقیقت‌نویسی برداشت؟
۴۳. چه مواردی به ترویج و توسعه روش و پژوهش علمی تاریخ در ایران، کمک شایانی کرد؟
۴۴. چه عواملی تأثیر بسزایی در گسترش و ارتقای روش تاریخ‌نگاری معاصر در ایران داشته است؟
۴۵. تاریخ‌نویسی معاصر به چه جنبه‌هایی از حیات اجتماعی انسان توجه بیشتری می‌کرد؟
۴۶. چه رویدادی تأثیر عمیقی بر دگرگونی بینش مورخان ایرانی داشت؟ و توجه آنان را به چه موضوعی جلب کرد؟
۴۷. اهمیت کتاب «تاریخ بیداری ایرانیان» چیست؟ و نام نویسنده آن کیست؟
۴۸. عمده‌ترین منابع مهم پژوهش تاریخ‌نگاری معاصر ایران کدامند؟
۴۹. در دوره معاصر و به‌ویژه قاجار، مورخان ایرانی با چه رویکردهایی کتاب‌هایی در حوزه تاریخ نوشته‌اند؟
۵۰. آیا در دوره قاجار مورخان اروپایی در موضوع تاریخ ایران کتاب‌هایی تألیف کرده‌اند؟
۵۱. در دوره معاصر چه کسانی اقدام به نگارش خاطرات خود کرده‌اند؟
۵۲. چرا کتاب‌های خاطرات، از منظر مطالعات تاریخ معاصر ایران دارای اهمیت است؟
۵۳. روزنامه وقایع اتفاقیه توسط چه کسی و با چه هدفی منتشر شد؟
۵۴. چرا در دوره قاجار، برخی از روزنامه‌نگاران در خارج از کشور اقدام به نشر روزنامه‌هایی به زبان فارسی کردند؟
۵۵. دو مورد از روزنامه‌های فارسی زبان که قبل از انقلاب مشروطیت در خارج از ایران منتشر می‌شدند، کدامند؟
۵۶. دو مورد از قدیمی‌ترین نشریات تخصصی تاریخی در ایران کدامند؟ نام سردبیر یا مدیران آن‌ها چیست؟
۵۷. روزنامه «حبل‌المتین» در کجا چاپ می‌شد؟ توسط چه کسی و چه اهمیتی داشت؟
۵۸. روزنامه «قانون» در کجا و توسط چه کسی چاپ و منتشر می‌شد و چه اهمیتی داشت؟
۵۹. اسناد حاوی چه نوع اطلاعاتی هستند؟
۶۰. منظور از سند تاریخی چیست؟
۶۱. یکی از برجسته‌ترین سندپژوهان و نسخه‌شناسان ایرانی را نام ببرید.
۶۲. ذره نادره اثر کیست و نویسنده چه کسی را ستایش می‌کند؟
۶۳. تاریخ «گیتی‌گشا» اثر کیست و با چه اسلوبی نوشته شده است؟

د) سؤالات تشریحی بلند پاسخ

۶۴. وضعیت احیای میراث مکتوب را چگونه ارزیابی می‌کنید؟
۶۵. زمینه‌های پیدایش تاریخ‌نگاری معاصر را فهرست کنید.
۶۶. تاریخ‌نویسان و پژوهشگران در تاریخ‌نگاری معاصر، با چه روشی رویدادهای تاریخی را ارزیابی می‌کنند و از نتایج کدام علوم بهره‌مند می‌شوند؟

۶۶. چه عواملی به ترویج و توسعه پژوهش‌های علمی تاریخ و گسترش و ارتقای روش تاریخ‌نگاری معاصر ایران کمک فراوانی کردند؟
۶۸. اساس کار تاریخ‌نگاری سنتی و تاریخ‌نویسی معاصر را مقایسه کنید؟
۶۹. چه عواملی تأثیر عمیقی در بینش تاریخ‌نگاران و مورخان ایرانی در دوره معاصر داشته‌اند؟
۷۰. وضعیت سفرنامه نویسی در عصر قاجار را ارزیابی کنید.
۷۱. سفرنامه‌ها حاوی چه نوع اطلاعاتی هستند و در چه نوع از مطالعات تاریخی اهمیت فوق‌العاده‌ای دارند؟
۷۲. نشریه (روزنامه) از چه دوره‌ای به ایران راه یافت و چه تأثیراتی بر جامعه ایرانی داشت؟
۷۳. نشریات در مطالعات تاریخی چه اهمیتی دارند؟
۷۴. مهم‌ترین منابع پژوهش تاریخی چیست و شامل چه چیزهای می‌شوند و چه اهمیتی دارند؟
۷۵. اسناد حاوی چه نوع اطلاعاتی هستند؟

ه) کلمات یا عبارات مرتبط با یکدیگر را مشخص کنید. (دو مورد اضافی)

۷۶. نویسنده کتاب انحطاط و سقوط امپراتوری روم
۷۷. نخستین شرق‌شناسی که با مطالعه کتیبه بیستون موفق به خواندن خط میخی شد.
۷۸. سفیر فرانسه که از او سفرنامه‌ای بر جای مانده است.
۷۹. نخستین سفیر آمریکا در ایران عصر قاجار
۸۰. نویسنده سفرنامه خراسان
۸۱. نویسنده کتاب احمد یا سفینه طالبی
۸۲. نویسنده تاریخ ذوالقرنین
۸۳. مؤلف صدر التواریخ
۸۴. خالق تاریخ بیداری ایرانیان
۸۵. از مورخان دوره معاصر ایران
- الف) بنجامین
ب) عبدالرحیم طالبوف
ج) ناصرالدین شاه قاجار
د) سرهنری راولینسون
ه) ناظم‌الاسلام کرمانی
و) اوژن اوین
ز) خاوری شیرازی
ح) محمدحسن خان اعتمادالسلطنه
ط) عباس اقبال آشتیانی
ی) ادوارد گیبون
ک) سرجان ملکم
ل) ولتر

و) گزینه درست را انتخاب کنید.

۸۶. چهره برجسته فرهنگی و مورخ مشهور عصر ناصری کدام است؟
- ۱) جهانگیر میرزا
۲) عبدالرزاق بیگ دنبلی
۳) غلامحسین افضل‌الملک
۴) محمدحسن خان اعتمادالسلطنه
۸۷. تاریخ دخانیه یا «تاریخ وقایع تحریم تنباکو» اثر کیست؟
- ۱) رضا قلی خان هدایت
۲) میرزا محمد تقی سپهر
۳) شیخ حسن اصفهانی کربلایی
۴) میرزای شیرازی
۸۸. از نظر اوژن اوین «در شیوه نفوذی انگلیسی،..... همان نقش را دارد که در شیوه نفوذی دارند.»
- ۱) ارتش - کشتی‌ها - روس‌ها
۲) تلگراف - راه‌ها - روس‌ها
۳) تجارت - ارتش - روس‌ها
۴) اقتصاد - راه‌ها - آمریکایی‌ها
۸۹. کدام مورد از اطلاعات ارزشمند اقتصادی مندرج در سفرنامه محسوب نمی‌شود؟
- ۱) راه‌ها
۲) مالیات
۳) گمرک
۴) تغذیه
۹۰. اولین روزنامه ایران را یکی از دانشجویان اعزامی به انگلستان با عنوان در منتشر کرد.
- ۱) امیرکبیر - وقایع اتفاقیه - تبریز
۲) میرزا ملکم خان - قانون - تهران
۳) میرزا صالح شیرازی - کاغذ اخبار - تهران
۴) میرزا صالح شیرازی - عدالت - شیراز

ز) کاربست شواهد و مدارک تاریخی

۹۱. متن‌های زیر را بخوانید و به سوالات پاسخ دهید.

متن ۱ - «در عهد امیر چنان نظمی به کار بود که گرگان را از گوسفندان هراس بود و جمیع رعایا به بودن امیر راضی بودند، ولی اعیان مملکت چون مجال تعدی و خودسری نداشتند، به عزل او کوشش نمودند و به مقصد رسیدند و آخر همه پشیمان شده قدر و رتبه امیر را شناختند، که بقا و دوام او باعث نظام ملک و ملت بود» اعتماد السلطنه، صدرالتواریخ ص ۲۳۰.

متن ۲ - «پس از یک اربعین بر حسب صوابدید امنا و امرا، فنایش بر بقا مرّج گردید حاجی علیخان فراشباهی به کاشان شتافت. روز هجدهم ربیع‌الاول در گرمابه بدون ظهور عجز و لابه، ایادی ای که مدتی متمادی از یمین و یسار اعدای و اشرار را مقهور و خوار می‌داشت، فَنَادَ دَرْخِیم نهاد..... به دیار عدمش روان ساخت.» (خورمورجی، حقایق الاخبار ناصری ص ۳۲۷). (فعالیت شماره ۲، ص ۵)

الف - مطابق متن یک، چه کسانی از امیر راضی و خشنود بودند و چه کسانی دشمن او محسوب می‌شدند؟ چرا؟
ب - از متن دوم کدام ویژگی‌های امیر را می‌توان استخراج کرد و درباره چگونگی مرگ وی چه حقیقتی را می‌توان دریافت؟ استدلال کنید.

۹۲. متن زیر از سفرنامه اوژن اوبن (Eugene Aabin) سفیر فرانسه در ایران عصر قاجار را بخوانید و بگویید: محتوای این متن در چه حوزه‌ای از مطالعات تاریخی کاربرد دارد و از چه جهاتی حائز اهمیت است؟

«در شیوه نفوذی انگلیسی‌ها، تلگراف همان نقش را دارد که راه‌ها در شیوه نفوذی روس‌ها دارند. اگر عملکرد سیم‌ها و دستگاه‌های مخابراتی ضعیف باشد، معنایش این است که باید حوزه عملیات انگلیسی‌ها را گسترش بیشتری داد. در برابر ایلغار (تهاجم) روسی، که گام به گام و حساب شده و یک‌دست در شمال ایران و اخیراً در حوالی جنوب هم آثار نفوذ و رسوخ تدریجی‌شان مشهود است. انگلیسی‌ها هم در هر شهری با تشکیلات کم و بیش مشابه هم، مانند استقرار بانک شاهنشاهی، ایجاد تلگراف، تأسیس نمایندگی‌های تجارت‌خانه‌های بزرگ که حمل و نقل ایران را در اختیار خود دارند، اعزام هیئت‌های مذهبی پروتستان و در همه جا حاضر و ناظرند (اوبن، ایران امروز، ۱۹۰۶-۱۹۰۷، ص ۲۸۰). (فعالیت ۴، ص ۱۰)

درس دوم: ایران و جهان در آستانه دوره معاصر

الف) تعیین کنید کدام عبارت درست و کدام نادرست است.

۱. ایل افشار از ایل‌های ازبک بود که در به سلطنت رساندن حکومت زندیه نقش داشتند. درست نادرست
۲. نادر، تهماسب دوم را به بهانه رابطه با عثمانی‌ها از سلطنت خلع کرد. درست نادرست
۳. در دوره نادر شاه، عامل انسجام‌بخش مردم ایران، یعنی مذهب شیعه تضعیف گردید. درست نادرست
۴. بعد از کشته شدن نادر شاه دو تن از سرداران نادر (آزاد خان افغان و کریم خان) یکی پس از دیگری به عنوان جانشین او برای مدت کوتاهی مدعی حکومت شدند. درست نادرست
۵. لطفعلی خان - رئیس طایفه زند از طایفه‌های گُرد - از جمله سردارانی بود که پس از کشته شدن نادرشاه، درصدد کسب قدرت برآمد. درست نادرست
۶. کریم‌خان، برخلاف سنت معمول، از پذیرفتن عنوان سپهسالاری ایران امتناع کرد و خود را وکیل مردم ایران (وکیل‌الرعا) خواند. درست نادرست
۷. کریم‌خان در آغاز، خود را وکیل‌الدوله خواند که به منزله وکالت از طرف شاهزاده‌ای صفوی بود؛ اما اندکی بعد لقب وکیل‌الرعا را که به معنای نماینده مردم ایران بود برای خود برگزید. درست نادرست
۸. مناسبات سیاسی و اقتصادی ایران با جهان خارج در دوران افشاریه و زندیه به علت ثبات و آرامش نسبی افزایش چشم‌گیری یافت. درست نادرست
۹. مهم‌ترین مسائل خارجی ایران در عصر افشاریه و زندیه، توسعه روابط خارجی با غرب بود. درست نادرست
۱۰. نادرشاه در امور اداری و اقتصادی، بیشتر از دوستان و نزدیکانش به عنوان مشاور، استفاده می‌کرد و به وزارت و دیوان‌سالاری توجهی نداشت. درست نادرست

۱۱. شیوه اداره ایالات و ولایات، شهرها و روستاها در عصر افشاریه و زندیه همانند دوره تیموریان بود و صاحب منصبانی با عناوین ترکی و مغولی این مراکز را اداره می‌کردند. درست نادرست
۱۲. مکتب نقاشی شیراز که در دوره مغولان شکل گرفته بود، در زمان زندیه به اوج رونق و زیبایی رسید. درست نادرست
۱۳. امپراتوری مسلمان عثمانی در قرن ۱۸م بر بخش‌های وسیعی از جنوب شرقی آسیا تا جنوب آفریقا حکومت می‌کرد. درست نادرست
۱۴. حکومت محمد بابر نقشی مهم در گسترش اسلام و زبان فارسی در هندوستان داشت. درست نادرست
۱۵. فرانسوی‌های و انگلیسی‌ها نخستین استعمارگرانی بودند که به هند وارد شدند. درست نادرست
۱۶. در سال ۱۶۴۶ م میان مجلس به رهبری الیور کرامول و چارلز یکم، پادشاه انگلستان، جنگی در گرفت که به پیروزی مجلس انجامید. درست نادرست
۱۷. انگلستان پس از انقلاب باشکوه، رقبای بزرگی همچون آلمان و مجارستان را شکست داد و مستعمرات خود را در گوشه و کنار جهان گسترش داد. درست نادرست
۱۸. ولتر، از فلاسفه و روشنفکران فرانسه، از اطاعت انسان از عقل مادی و مبارزه با خرافات سخن می‌گفت. درست نادرست
۱۹. بعد از انقلاب صنعتی، نخستین تحول صنعتی در اسلحه‌سازی و کشتی‌رانی صورت گرفت. درست نادرست
۲۰. روسیه تا پیش از به قدرت رسیدن پتر کبیر (۱۶۸۲ - ۱۷۲۵م) در رقابت استعماری اروپاییان جایگاهی نداشت. درست نادرست

(ب) جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.

۲۱. نادرشاه افشار سرانجام هنگامی که مشغول سرکوب شورشی در بود با توطئه و کشته شد.
۲۲. کریم‌خان بر خلاف نادر از و برای در اختیار گرفتن سایر مناطق ایران دست کشید.
۲۳. پس از سقوط صفویان، به علت جنگ‌ها و و اشغال بخش‌هایی از نواحی غربی و شمالی ایران توسط و کشاورزی و تجارت ایران دچار ضعف و رکود شدید می‌شد.
۲۴. شعر و ادب فارسی در دوره زندیه تحول چشمگیری یافت که محققان از آن به عنوان یاد کرده‌اند.
۲۵. در دوره نادر شهر اصفهان بازسازی شد و در منطقه که محل نگهداری خزاین نادر بود، بناهای باشکوهی مانند ساخته شد.
۲۶. در دوره زندیه نوعی از بناها با کاربرد تفریحی گسترش یافت که به معروف بود.
۲۷. در دوره زندیه نقاشان برجسته‌ای مانند محمد صادق، و آثار زیبایی آفریدند.
۲۸. حکومت گورکانیان هندیا را نواده تیمور گورکانی، تأسیس کرد.
۲۹. بهادرشاه آخرین فرمانروای گورکانی هند بود، که او را از قدرت بر کنار و به برمه تبعید کرد.
۳۰. تداوم جنگ‌های داخلی و خارجی در زمان نادرشاه و نیاز به نیروی رزمنده به کاهش شدید در بخش انجامید.
۳۱. در سده ۱۸م، دولت‌های ، و انگلستان وارد هندوستان شدند و با تأسیس شرکت‌های بزرگ تجاری به نام فعالیت‌های استعماری خود را گسترش دادند.
۳۲. استعمارگران اروپایی به تدریج با دامن زدن به اختلافات و در هند، بخش‌هایی از آن سرزمین را تصرف کردند.
۳۳. کرامول در انگلستان را برانداخت و خود شد.
۳۴. انگلستان در دوران حکومت طولانی به قدرت تبدیل شد و به بخش‌های بزرگی از آفریقا، آسیا، اقیانوسیه و دست یافت.
۳۵. دولت آمریکا پس از این کشور با پیشروی به سوی و کشتار وسیع که ساکنان و صاحبان صدها ساله اصلی آمریکا بودند، سرزمین‌های وسیعی را تصاحب کرد.
۳۶. دولت آمریکا در سده ۱۹ میلادی با بهره‌گیری از نیروی کار اقتصاد خود را بخشید.
۳۷. در فرانسه تحت تأثیر عصر روشنگری اروپا و روشنفکرانی ظهور کردند که اندیشه‌های آنان مردم را به سوی رهنمون ساخت. گروهی از این روشنفکران به شهرت داشتند.

۳۸. غفلت از احوال مردم از یک سو و و او و درباریان از سوی دیگر آتش خشم مردم را شعله‌ور ساخت.
۳۹. تا اواخر قرن ۱۸م عامل اصلی تولید بود. صنعتگران برای تولید کالای بیشتر، مهارت‌های و خود را به کار می‌بستند.
۴۰. در اواخر قرن ۱۷م تحولات بزرگی در رخ داد که بر جهان پس از خود تأثیر چشمگیری گذاشت.

ج) سؤالات با پاسخ کوتاه

۴۱. سقوط اصفهان و فروپاشی حکومت صفویان توسط شورشیان افغان چه پیامدی داشت؟
۴۲. چرا افغان‌ها بعد از سقوط صفویان نتوانستند حاکمیت مقتدری تشکیل دهند؟
۴۳. بعد از سقوط صفویان، دولت‌های روسیه و عثمانی دست به چه اقدامی زدند؟
۴۴. چرا بخشی از ایل افشار در عصر صفوی، به شمال خراسان کوچانده شدند؟
۴۵. نادر چگونه فرماندهی سپاه تهماسب را عهده‌دار شد؟
۴۶. مهم‌ترین اقدامات نظامی نادر پیش از پادشاهی کدامند؟
۴۷. چه عاملی زمینه‌نشستن نادر بر تخت پادشاهی را فراهم کرد؟
۴۸. نادر برای تصمیم‌گیری در مورد سلطنت، چه کسانی را و در کجا گرد آورد؟
۴۹. دو مورد از علل زوال دوران نادری را بنویسید؟
۵۰. اهمیت برجسته نادرشاه در تاریخ ایران چیست؟
۵۱. مؤسس سلسله زندیه کیست؟ و چگونه سلسله زندیه را تأسیس کرد؟
۵۲. سیاست نظامی کریم خان زند در عدم تداوم جنگ، چه پیامدی داشت؟
۵۳. مهم‌ترین مسائل خارجی ایران در دوره افشاریه و زندیه چه بود؟
۵۴. اختلافات بین ایران و عثمانی در عصر افشاریه و زندیه چه سرانجامی داشت؟
۵۵. روابط ایران و انگلستان در عهد پادشاهی نادرشاه چگونه بود؟
۵۶. روابط ایران با انگلستان و فرانسه در عهد کریم خان زند چگونه بود؟
۵۷. چرا سازمان اداری و دیوانی ایران در عصر افشاریه و زندیه، اعتبار و قوت سابق را نداشت؟
۵۸. در دوره کریم خان زند چه شهرهایی به مراکز مهم تجارت داخلی و خارجی تبدیل شدند؟
۵۹. چه عواملی در رونق اقتصادی ایران در عهد کریم خان مؤثر بودند؟
۶۰. در دوره «نهضت بازگشت ادبی» در عصر زندیه، چهره‌های برجسته این نهضت، به شیوه چه شعری و با چه سبکی شعر می‌سرودند؟
۶۱. فتوحات نادر در هند چه پیامدی در عرصه هنر داشت؟
۶۲. علت رونق هنر و معماری در زمان کریم خان زند چه بود؟
۶۳. موقعیت جغرافیایی امپراتوری عثمانی به لحاظ اقتصادی و ارتباطی چگونه بود؟
۶۴. هم‌زمان با به قدرت رسیدن افشارها چه عواملی موجب ضعف و زوال امپراتوری عثمانی شد؟
۶۵. کشورهای اروپایی به چه بهانه‌ای در امور داخلی عثمانی مداخله می‌کردند و هدف آن‌ها چه بود؟
۶۶. بعد از چه رویدادی دولت انگلستان، رسماً هند را جزئی از قلمرو خویش اعلام کرد؟
۶۷. انقلاب صنعتی از چه کشوری و با اختراع و تکمیل چه ماشینی و جایگزینی چه نیروهایی محقق شد؟
۶۸. پترکبیر طی چه اقداماتی کشور روسیه را وارد مسابقه استعمار کرد؟

د) سؤالات تشریحی بلند پاسخ

۶۹. پس از تسلط افغان‌ها بر اصفهان، تهماسب، پسر شاه سلطان حسین دست به چه اقدامی زد؟
۷۰. شرایط نادر برای پذیرش سلطنت چه بود؟
۷۱. اقدامات نادر در جهت کاهش اختلافات مذهبی با عثمانی چه بود و چه پیامدی داشت؟
۷۲. چه عواملی سبب شد، نادر شاه توفیق نیابد، زمینه را برای ثبات و امنیت پایدار و انتقال آرام قدرت فراهم آورد؟

۷۳. بعد از قتل نادرشاه، حکومت افشاریه با چه شرایطی روبرو شد؟
۷۴. چرا از کریم خان زند، نام و نشان نیکی در تاریخ به جای مانده است؟
۷۵. با مرگ کریم خان زند، اوضاع سیاسی ایران به چه وضعیتی دچار شد و پیامد آن چه بود؟
۷۶. آخرین فرمانروای زند که بود؟ و دلایل عدم موفقیت و شکست او را بنویسید.
۷۷. حکومت نادرشاه بر چه عناصری متکی بود؟ شرح دهید.
۷۸. وضعیت علم و آموزش را پس از سقوط صفویان و دوره افشار و زند ارزیابی کنید.
۷۹. اوضاع معماری در دوره زندیه به ویژه عصر کریم خان را ارزیابی کنید.
۸۰. چرا دو سوی عالم در سده‌های هفدهم تا نوزدهم میلادی وضعیت دوگانه متضادی داشت؟
۸۱. آیا مداخله کشورهای اروپایی در امور عثمانی، توانست این کشور را به طور کامل تحت سلطه قدرت‌های غربی در آورد؟ چرا؟
۸۲. عوامل اصلی ضعف و انحطاط گورکانیان هند را بنویسید.
۸۳. چگونگی رویداد انقلاب باشکوه در انگلستان و پیامد آن را بنویسید.
۸۴. چگونگی جنگ استقلال آمریکا را شرح دهید.
۸۵. دولت آمریکا پس از استقلال، دست به چه اقداماتی زد و چگونه به رقیبی برای کشورهای استعمارگر اروپایی تبدیل شد؟
۸۶. چرا فرانسه در قرن هجدهم با ورشکستگی اقتصادی و ضعف سیاسی و نظامی روبرو شد؟
۸۷. سه طبقه اجتماعی در آستانه انقلاب فرانسه را ارزیابی کنید.
۸۸. دیدگاه ولتر، مونتسکیو و روسو، سه تن از مشهورترین فلاسفه فرانسه را مقایسه کنید.
۸۹. انقلاب فرانسه با چه حادثه‌ای آغاز و فرجام پادشاه فرانسه و همسرش چه بود؟
۹۰. واکنش دولت‌ها و کشورهای اروپایی بعد از اقدامات انقلابیون فرانسه چه بود؟
۹۱. ناپلئون چگونه امپراتور فرانسه شد و در دوره او چه حوادثی روی داد؟
۹۲. چرا انقلاب صنعتی موجب تغییر مناسبات انسانی، اجتماعی و اقتصادی در اروپا و جهان شد؟
۹۳. دو پیامد مهم انقلاب صنعتی چه بود؟
۹۴. یکی از برنامه‌های پتر برای قدرتمند کردن روسیه چه بود؟ و سیاست جانشینانش را در این موضوع بنویسید.
۹۵. استعمار در لغت و در اصطلاح به چه معناست؟

(ه) کلمات یا عبارات مرتبط با یکدیگر را مشخص کنید. (دو مورد اضافی)

۹۶. شورای نجف	الف) تکومسه (tecumseh)
۹۷. جانشین نادر	ب) فقیه اصولی و رجال نویس شیعه
۹۸. سید محمدمهدی بحرالعلوم	ج) نخستین رئیس جمهور آمریکا
۹۹. میرزا بابا	د) عادل شاه
۱۰۰. مؤسس مغولان کبیر	ه) همایون
۱۰۱. اولین و آخرین رئیس جمهور انگلستان	و) ویلیام بل اسکات (william bell scott)
۱۰۲. جرج واشینگتن « George washington »	ز) بابر
۱۰۳. رهبر جنگجوی قبایل سرخ‌پوست در برابر پیشروی سربازان آمریکایی	ح) یکی از اقدامات نادر برای از میان برداشتن اختلافات مذهبی با عثمانی
۱۰۴. اصحاب دایرة المعارف	ط) روسو
۱۰۵. خالق تابلوی آهن و زغال سنگ	ی) نقاش برجسته عصر زندیه
	ک) چارلز یکم (charles I)
	ل) الیورکرامول (oliver cromwell)

و) گزینه درست را انتخاب کنید.

۱۰۶. نماد استبداد در انقلاب فرانسه کدام است؟
 (۱) لویی شانزدهم (۲) ماری آنتوانت (۳) زندان باستیل (۴) ناپلئون بناپارت
۱۰۷. به ترتیب عبارات زیر از اندیشه‌های کدام‌یک از فلاسفه فرانسه محسوب می‌شود.
 الف) بر اهمیت انتخابات تأکید می‌کرد و تشکیل حکومت را حاصل قراردادی اجتماعی می‌دانست.
 ب) او از اطاعت انسان از عقل مادی و مبارزه با خرافات سخن می‌گفت.
 پ) او از تفکیک قوای سیاسی و حقوق بشر دفاع می‌کرد.
 (۱) ولتر - روسو - منتسکیو (۲) منتسکیو - ولتر - روسو
 (۳) روسو - ولتر - منتسکیو (۴) ولتر - منتسکیو - روسو
۱۰۸. انقلاب به معنای دگرگونی سریع و همراه با در ساختارهای سیاسی و گاه اجتماعی در یک کشور است.
 (۱) سطحی - تغییرات روبنایی (۲) بنیادی - تغییرات اساسی
 (۳) خونین - اقتصادی (۴) بنیادی - تغییرات فرهنگی
۱۰۹. کدام‌یک از عوامل کمک‌کننده به شکل‌گیری انقلاب صنعتی، محسوب نمی‌شود؟
 (۱) تجارت پر سود برده (۲) سرازیر شدن ثروت افسانه‌ای سرزمین‌های استعمار شده
 (۳) نظام گسترده برده‌داری (۴) جنگ داخلی آمریکا
۱۱۰. انگلستان در دوران حکومت طولانی به قدرت اول تبدیل شد.
 (۱) لویی چهاردهم - اروپا (۲) ملکه الیزابت دوم - اروپا
 (۳) ملکه ویکتوریا - جهان (۴) ملکه ایزابلا یکم - جهان

ز) کاربست شواهد و مدارک تاریخی

۱۱۱. متن زیر را بخوانید و به سؤال زیر پاسخ دهید.

در ژوئیه ۱۷۷۶م مستعمره‌نشینان که برای کسب استقلال با انگلستان می‌جنگیدند، اعلامیه استقلال ایالات متحده را صادر کردند. در مقدمه این اعلامیه آمده است: «ما این حقایق را بدیهی می‌انگاریم که همه انسان‌ها برابر آفریده شده‌اند و آفریدگارشان حقوق سلب‌نشده معینی به آن‌ها اعطا کرده است که حق زندگی، آزادی و جست‌وجوی خوشبختی از جمله آنهاست...» (ص ۲۷ کتاب درسی)

- با بررسی رفتار غیرانسانی سفیدپوستان آمریکا در قتل چند میلیون سرخ‌پوست که ساکنان اصلی آن سرزمین بودند و نیز بردگان سیاه‌پوست آفریقایی، میزان پایبندی آمریکا به اعلامیه استقلال را تجزیه و تحلیل کنید.

درس سوم: سیاست و حکومت در عصر قاجار (از آغاز تا پایان سلطنت ناصرالدین شاه)

الف) تعیین کنید کدام عبارت درست و کدام نادرست است.

۱. آقا محمدخان پس از مرگ کریم‌خان فرصت را غنیمت شمرد و از اصفهان به شیراز رفت و با متحد کردن افراد ایل قاجار، آماده رویارویی با زندیان شد. درست نادرست
۲. آقا محمدخان پس از تاج‌گذاری به عزم برچیدن بساط حکومت جانشینان نادر شاه و سرکوب افغان‌ها، راه خراسان را در پیش گرفت. درست نادرست
۳. نظام اداری ایران در اوایل عصر قاجار بسیار کوچک بود و به چهار اداره یا وزارت‌خانه قدیمی مالیه، جنگ، عدلیه و امور خارجه محدود می‌شد. درست نادرست
۴. کامران میرزا ظل‌السلطان (۱۲۲۸ - ۱۲۹۷ ش)، پسر مظفرالدین شاه ۳۴ سال متوالی حاکم تهران و اصفهان بود. درست نادرست
۵. صدراعظم بر پایه اختیاراتی که شاه به او می‌داد، می‌توانست در تمام امور کشور به جز ارتش اظهار نظر و مداخله کند. درست نادرست
۶. اداره ایالت آذربایجان با مرکزیت شهر تبریز، همواره بر عهده ولیعهد بود. درست نادرست

۷. دولت روسیه از زمان نیکلای دوم، سیاست توسعه‌طلبانه‌ای را با هدف تسلط بر دریای خزر آغاز کرد. درست نادرست
۸. در طی جنگ اول ایران و روسیه، عباس میرزا، فرمانده سپاه ایران، هر آن‌چه در توان داشت برای جلوگیری از شکست ایران انجام داد. درست نادرست
۹. پس از پایان جنگ اول ایران و روسیه، معاهده ترکمانچای بین طرفین منعقد گردید. درست نادرست
۱۰. ایران در عهدنامه گلستان از داشتن کشتی جنگی در دریای کاسپی (خزر) محروم شد. درست نادرست
۱۱. از اواخر عهد محمدشاه، دولت انگلیس درصدد برآمد که با جدا کردن سرزمین‌های شرقی ایران، منطقه‌ای حائل و تحت نفوذ خود در مرزهای افغانستان به وجود آورد. درست نادرست
۱۲. هم‌زمان با روی کار آمدن قاجارها در ایران، لویی پانزدهم در فرانسه قدرت گرفت. درست نادرست
۱۳. معاهده فین‌کنشتاین بین روسیه و فرانسه منعقد شد. درست نادرست
۱۴. در عصر صفوی دو کشور مسلمان ایران و عثمانی به سبب درگیری‌های مستمر با دولت‌های اروپایی، مجال کم‌تری برای دشمنی و جدال با یکدیگر داشتند. درست نادرست
۱۵. قرارداد «ارزنة الروم» اول و دوم با وساطت فرانسه و آلمان بین ایران و افغانستان منعقد شد. درست نادرست

ب) جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.

۱۶. پس از مرگ آقا محمدخان، برادرزاده‌اش که به معروف شد، زمام امور را به دست گرفت.
۱۷. آقا محمدخان به منظور برقراری و به قفقاز لشکرکشی کرد.
۱۸. فتحعلی‌شاه پسرش، را به جانشینی خود برگزید اما به دنبال مرگ زود هنگام این شاهزاده لایق، مقام ولیعهدی به پسر رسید.
۱۹. محمد میرزا پس از مرگ فتحعلی‌شاه با تدابیر به سلطنت رسید.
۲۰. در دوران صدارت میرزا آقاسی نفوذ دولت‌های و در ایران افزایش یافت.
۲۱. پس از مرگ محمد شاه ولیعهد او، با درایت بر تخت شاهی نشست.
۲۲. ناصرالدین شاه شور و شوق فراوانی به و اخذ نشان می‌داد.
۲۳. میرزا حسین‌خان سپهسالار یکی از صدر اعظم‌های عصر ناصری، نقش مؤثری در تشویق شاه برای سفر به ، و ترغیب وی به دادن امتیازهای فراوان به انگلیس و داشت.
۲۴. در زمان دولت‌های و نفوذ خود را در ایران افزایش دادند و برای کسب در کشور ما به رقابت برخاستند.
۲۵. نظام حکومتی ایران تا پیش از ، پادشاهی مطلقه و بود.
۲۶. مهدعلیا، مادر ناصرالدین شاه، از زنان با نفوذ بود.
۲۷. در دوران و تحت تأثیر وزارت‌خانه‌های دیگری به تشکیلات اداری ایران افزوده شد.
۲۸. ملک نساء خانم عزت‌الدوله، خواهر همسر بود.
۲۹. مستوفیان مسئولیت محاسبه و گردآوری و نظارت بر املاک دیوانی و سلطنتی (خاصه) را بر عهده داشتند.
۳۰. ناصرالدین شاه امتیاز تأسیس یک واحد نظامی حرفه‌ای با عنوان را به روسیه واگذار کرد.
۳۱. دست اندازی روسیه به خاک ایران بعد از معاهده هم‌چنان ادامه پیدا کرد.

ج) سوالات با پاسخ کوتاه

۳۲. سه اقدام آقا محمدخان قاجار قبل از تاج‌گذاری چه بود؟
۳۳. علت لشکرکشی آقا محمدخان به قفقاز چه بود؟ فرجام او چه شد؟
۳۴. آقا محمدخان در طول دوران سلطنت کوتاهش در چه زمینه‌هایی تلاش کرد؟
۳۵. چرا از آقا محمدخان در تاریخ، به نکویی نام برده نمی‌شود؟
۳۶. سال‌های نخست سلطنت فتحعلی‌شاه به چه اموری گذشت؟
۳۷. در دوران سلطنت فتحعلی‌شاه، حکومت قاجار با چه چالش‌هایی مواجه بود؟

۳۸. فتحعلی‌شاه در چه اموری موفق عمل کرد؟
۳۹. فتحعلی‌شاه در چه اموری ناکام ماند؟
۴۰. به ترتیب نگاره فتحعلی‌شاه و نگاره عباس میرزا در صفحه ۳۴ کتاب درسی، از آثار چه هنرمندانی از عصر قاجار است؟
۴۱. محمد شاه با تدابیر چه کسی و طی چه اقدامی، به تخت پادشاهی نشست؟
۴۲. چرا اصلاحات امیرکبیر به نتیجه نرسید؟
۴۳. علت ناکامی برنامه‌های میرزا حسین خان سپهسالار چه بود؟
۴۴. ناصرالدین‌شاه در واپسین سال‌های حکومت خود، بیشتر به چه اموری اشتغال داشت؟
۴۵. ناصرالدین‌شاه در چه زمانی و توسط چه کسی به قتل رسید؟
۴۶. جایگاه زنان حرمسرای شاهان قاجار، در قدرت چگونه بود؟
۴۷. والیان و حاکمان ایالات، شهرها و روستاها عمدتاً در دوره قاجار از میان چه کسانی برگزیده می‌شدند؟
۴۸. حاکمان ایالات و ولایات، چه جایگاهی در قدرت داشتند؟
۴۹. روابط شاهان قاجار با خاندان‌های زمین‌دار و بزرگان محلی و مقام‌های بلند پایه حکومتی چگونه بود؟
۵۰. بسیاری از شاهان قاجار و کارگزاران زبردست آن‌ها چه رفتار دوگانه‌ای با مردم و بیگانگان داشتند؟
۵۱. پرسابقه‌ترین و گسترده‌ترین وزارت‌خانه در دوره قاجار چه نام داشت و توسط چه کسانی و ریاست چه کسی اداره می‌شد؟
۵۲. آقا محمدخان با تکیه بر چه کسانی قدرت را به دست گرفت؟
۵۳. چرا تلاش‌های عباس میرزا برای نوسازی ارتش، بی‌نتیجه ماند؟
۵۴. چگونه دست‌اندازی روسیه به خاک ایران حتی بعد از معاهده ترکمانچای هم چنان ادامه پیدا کرد؟
۵۵. آیا ارتباط حکومت قاجار با روسیه به روابط سیاسی و نظامی محدود می‌شد؟
۵۶. سه مورد از امتیازات سیاسی و اقتصادی روسیه با ایران، در عهد قاجار را نام ببرید؟
۵۷. چه عاملی سبب توجه بیشتر انگلیسی‌ها به ایران در سده ۱۸م شد؟
۵۸. دولت انگلستان در اوایل دوره قاجار با چه قراردادهایی نفوذ سیاسی و اقتصادی خود را در ایران گسترش داد؟
۵۹. انگلیسی‌ها در ایران عصر قاجار، چه اهدافی را دنبال می‌کردند؟
۶۰. سه مورد از امتیازات اقتصادی انگلیسی‌ها، در عهد قاجار را نام ببرید؟
۶۱. سه تن از سفرای انگلستان به ایران را، در اوایل عهد قاجاریه نام ببرید.
۶۲. واگذاری امتیازات به انگلیسی‌ها در دوره قاجار موجب نگرانی و واکنش چه گروه‌هایی در ایران شد؟
۶۳. حکومت قاجار برای کاهش نفوذ و دخالت‌های روزافزون روسیه و انگلستان در امور ایران، در حوزه روابط خارجی چه اقدامی کرد و نتیجه آن چه بود؟

د) سوالات تشریحی بلند پاسخ

۶۴. آقا محمدخان قاجار که بود و چگونه و در کجا به پادشاهی رسید؟
۶۵. ولیعهد نهایی فتحعلی‌شاه که بود، و چگونه به این مقام برگزیده شد؟
۶۶. چرا قائم مقام فراهانی، وزیر محمد شاه به قتل رسید؟
۶۷. جانشین قائم مقام فراهانی که بود و در دوران او نفوذ چه دولت‌هایی افزایش یافت؟
۶۸. بعد از مرگ محمدشاه چه کسی و با درایت کدام وزیر بر تخت نشست؟ شرح دهید.
۶۹. امیرکبیر پس از صدارت ناصرالدین شاه دست به چه اقداماتی زد؟
۷۰. چرا اصلاحات ناصرالدین شاه به تغییرات اساسی منجر نشد؟
۷۱. جایگاه شاه و حدود اختیارات او در دوره قاجار را تجزیه و تحلیل کنید.
۷۲. چرا شاهان قاجار به‌طور کامل و همیشه نمی‌توانستند، قدرت استبدادی و اختیارات نامحدود خود را به کار ببندند؟

۷۳. جایگاه، اختیارات و محدودیت‌های وزیر اعظم یا صدراعظم در دوره قاجار را بنویسید؟
۷۴. دامنه فعالیت و چگونگی وزارت‌خانه‌های دوران قاجار را شرح دهید.
۷۵. سازمان قضایی عصر قاجار از چند گونه محاکم تشکیل شده بود؟ چگونگی اداره وظایف آنها را توضیح دهید؟
۷۶. ارتش ایلیاتی قاجار چه ویژگی‌هایی داشت؟
۷۷. امیرکبیر برای نوسازی ارتش ایران، چه اقداماتی کرد؟
۷۸. چگونگی تأسیس، و ویژگی‌ها و کارکرد بریگاد قزاق را شرح دهید.
۷۹. هم‌زمان با شکل‌گیری حکومت قاجار رویکرد متفاوت دولت‌های اروپایی، زمامداران و مردم ایران از روابط خارجی چه بود؟
۸۰. سیاست توسعه‌طلبانه دولت روسیه نسبت به مرزهای ایران از چه زمانی آغاز شد، و تا چه زمانی ناکام ماند؟
۸۱. چه حوادثی سرآغاز جنگ‌های ایران و روسیه به حساب می‌آید؟
۸۲. دور اول جنگ‌های ایران و روسیه از چه زمانی آغاز شد؟ واکنش ارتش ایران و نتیجه این جنگ را شرح دهید.
۸۳. علل شروع جنگ‌های دور دوم ایران و روسیه چه بود؟ و چگونه آغاز شد؟
۸۴. جنگ دوم ایران و روسیه در آغاز چه نتایجی داشت؟
۸۵. چه عواملی در شکست ایران در دوره دوم جنگ‌های ایران و روسیه تأثیرگذار بود؟
۸۶. نتیجه قراردادهای گلستان و ترکمانچای چه بود؟
۸۷. انگلستان چگونه زمینه نفوذ خود را در خلیج فارس در دوره قاجار فراهم کرد؟
۸۸. زمینه‌های عهدنامه پاریس و گلداسمیت چگونه فراهم شد؟
۸۹. موضوع قرارداد تالبوت یا «رژی» چه بود؟
۹۰. متن فتوای میرزای شیرازی در موضوع تحریم تنباکو چه بود و نتیجه آن چه شد؟
۹۱. چرا ناپلئون تصمیم گرفت انگلستان را با هجوم به مستعمراتش از پای در آورد؟
۹۲. چگونه زمینه‌های انعقاد عهدنامه فین‌کنشتاین بین ایران و فرانسه فراهم شد؟
۹۳. پس از انعقاد قرار داد فین‌کنشتاین، فرانسوی‌ها دست به چه اقداماتی زدند و چرا این قرارداد دوام چندانی نداشت؟
۹۴. بعد از شکست عهدنامه فین‌کنشتاین، روابط ایران و فرانسه، چگونه ادامه یافت؟
۹۵. چرا در زمان فتحعلی‌شاه و محمدشاه تنش‌هایی میان ایران و عثمانی ایجاد شد؟
۹۶. چگونه دولت عثمانی توانست با شعار «اتحاد اسلام» بخشی از اندیشمندان ایرانی را به سمت خود جلب کند؟

(ه) کلمات یا عبارات مرتبط با یکدیگر را مشخص کنید. (دو مورد اضافی)

الف) بانک استقراضی	۹۷. عهدنامه آخال
ب) بانک شاهنشاهی	۹۸. عهدنامه گلداسمیت
ج) بین ایران و روسیه	۹۹. عهدنامه ایران و روسیه بعد از جنگ اول
د) قائم مقام فراهانی	۱۰۰. فین‌کنشتاین
ه) بین ایران و انگلستان	۱۰۱. امتیاز اقتصادی روسیه
و) امین‌الدوله	۱۰۲. امتیاز اقتصادی انگلستان
ز) بین ایران و فرانسه	۱۰۳. سیاستمدار نوگرا و روشنفکر عصر ناصری
ح) میرزا حسین‌خان سپهسالار	۱۰۴. صدراعظم ناصری
ط) گلستان	
ی) ترکمانچای	

و) گزینه درست را انتخاب کنید.

۱۰۵. این سخن از کدام شاهزاده قاجاری درباره امیرکبیر است؟

«از عهد کیومرث که بنای سلطنت در ایران آغاز شد، چنان وزیری با تدبیر به نظر ارباب بصیرت نرسیده.»

۱) رضا قلی میرزا ۲) مسعود میرزا ۳) بهرام میرزا ۴) احمد میرزا

۱۰۶. ناصرالدین شاه جوان در آغاز سلطنتش را با لقب امیرکبیر به مقام صدراعظمی برگزید.

۱) قائم مقام فراهانی ۲) میرزا تقی خان فراهانی ۳) حاجی میرزا آقاسی ۴) میرزا حسین خان سپهسالار

۱۰۷. کدام کارشناس غربی در سال ۱۲۹۰ش به خواست دولت ایران برای سازماندهی وزارت مالیه استخدام شد و برای مدت کوتاهی در ایران خدمت کرد؟

۱) شوستر ۲) موسیو نوز ۳) بنجامین ۴) گوینو

۱۰۸. این سخن، بخشی از خاطرات کدام رجل سیاسی عهد قاجار است؟

«ایران قشون منظم آبرومند می خواهد. ایران باید معابرش منظم باشد، هر ساعت سفارت‌خانه‌ای مراسلهً بالا بلند به وزارت خارجه نفرستد که فلان ایل در فلان راه مال‌التجاره تبعه مرا را سرقت کرد.»

۱) شرح زندگانی من، اثر عبدالله مستوفی ۲) خاطرات سیاسی امین‌الدوله

۳) قائم مقام فراهانی ۴) میرزا تقی خان امیرکبیر

ز) کاربست شواهد و مدارک تاریخی

۱۰۹. پاسخ ناصرالدین شاه را به اعتراض دولت انگلستان به امضای قرارداد آخال توسط ایران بخوانید و تحلیل و قضاوت خود را درباره سیاست خارجی و هم‌گرایی روسیه و انگلستان با یکدیگر، در عین رقابت ظاهری، در قبال ایران، بنویسید.

«باید جواب نوشت ما چیزی به روس ندادیم. شما که انگلیس هستید در این فقره داده‌اید. اگر از اول روس را از این همه پیش آمدن به سمت آخال و ترکمان رسماً و قویاً مانع می‌شدید، البته روس‌ها میدان جولان بازی خودشان را کمتر می‌کردند، بلکه هیچ نمی‌توانستند داخل شوند. وقتی که مثل شما دولتی نتواند سد راه و خیال روس‌ها را بکند، ما به طریق اولی نمی‌توانیم... آن وقت ما باید با روس‌ها جنگ کنیم، آیا شما به ما امداد قشونی و پولی و اسلحه می‌کردید یا نه؟ (نورایی، گفت‌وگوی ملک‌خان با لرد سالیسبوری، (Lord salisbury)، بررسی‌های تاریخی ص ۱۵۳ - ۱۵۴). (فعالیت ۶ درس ۳)»

درس چهارم: اوضاع اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی عصر قاجار

الف) تعیین کنید کدام عبارت درست و کدام نادرست است.

۱. جامعه ایران در دوره قاجار شامل اقوام و گروه‌های گوناگونی بود که سه شیوه زندگی روستایی، ایلی - عشایری و شهری داشتند.
 - درست نادرست
۲. در رأس ایلات شاهزادگان قرار داشتند و تمام مناسبات و روابط حکومت و ایل زیر نظر آنها انجام می‌گرفت.
 - درست نادرست
۳. با سقوط افشاریه و آغاز بحران‌های اقتصادی، کشور ما در عرصه اقتصادی و تولید دچار رکود فراوانی شد.
 - درست نادرست
۴. تجاری شدن کشاورزی ایران در عصر قاجار تغییر چندانی در فنون کشاورزی ایجاد نکرد.
 - درست نادرست
۵. در دوره قاجار نظام تعلیم و تربیت سنتی ایران تداوم و گسترش یافت.
 - درست نادرست
۶. مدرسه‌های مروی و سپهسالار از جمله مراکز علمی و آموزشی بودند که در شهر اصفهان تأسیس شدند.
 - درست نادرست
۷. مسیونر به اعضای هیئت‌های سیاسی و فرهنگی گفته می‌شد که برای گسترش روابط سیاسی به دیگر کشورها می‌رفتند.
 - درست نادرست
۸. بی‌بی‌خانم استرآبادی مدرسه فرهیختگان را در تبریز برای تحصیل دختران تأسیس کرد.
 - درست نادرست
۹. در دوره قاجار عوامل گوناگون قومی، سیاسی و اقتصادی سبب تمایز و تفاوت میان اهالی یک شهر در محلات گوناگون می‌شدند.
 - درست نادرست
۱۰. جنگ داخلی آمریکا موجب افزایش تولید و صادرات برنج از ایران به انگلستان شد.
 - درست نادرست

۱۱. در آستانه جنگ جهانی دوم، زمین‌های وسیعی از ایران زیر کشت گندم بود و میزان تولید بیش از ۳۰ هزار تن برآورد شده است.
 درست نادرست
۱۲. شهرهای تبریز، سمنان، قم، اصفهان، مشهد، ولایت‌های لرستان و آذربایجان از مهم‌ترین مراکز قالی‌بافی در دوره قاجار بود؟
 درست نادرست
۱۳. در دوره قاجار تجار داخلی و سرمایه‌گذاران خارجی در شهرهای تهران و اصفهان، کارگاه‌های کوچک و بزرگ فرش دایر کرده بودند.
 درست نادرست
۱۴. مدرسه علوم سیاسی را میرزا نصرالله خان مشرالدوله در زمان ناصرالدین‌شاه به منظور تربیت نیروهای سیاسی وزارت خارجه تأسیس کرد.
 درست نادرست
۱۵. در دوره ناصرالدین‌شاه، سنت نگارگری ایرانی تحت تأثیر هنر نقاشی مدرن اروپایی قرار گرفت.
 درست نادرست

(ب) جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.

۱۶. نگاره امیرکبیر اثر است.
۱۷. نقاشی‌های هزار و یک شب اثر نقاش‌بافی دربار ناصرالدین شاه است.
۱۸. تعزیه ریشه در دارد.
۱۹. در دوره قاجار یکی از مکان‌های اجرای تعزیه در تهران، بود.
۲۰. تعزیه در عصر برای بزرگداشت و شهادت امام حسین (ع) رواج داشت.
۲۱. در دوره قاجار گاهی هنرمندان با استفاده از مضامین جدی و سیاسی و اجتماعی را به صورت طنز به گوش مقامات می‌رساندند.
۲۲. هنر تعزیه در دوره گسترش پیدا کرد.
۲۳. به استثنای و جمعیت روستایی اغلب افرادی بودند که نداشتند.
۲۴. برخی از گزارش‌ها نشان از آن دارد که روستاییان کم و بیش تحت ستم و بودند.
۲۵. روحانیون به سبب نظارت بر و دریافت از نظر مالی مستقل از حکومت بودند.
۲۶. روحانیون از دیرباز به دلیل و جامعه سنتی ایران در میان اقدار مختلف مردم نفوذ فراوانی داشتند.
۲۷. افراد ایل به سبب کارهایی که برای رهبران خود انجام می‌دادند، نسبت به وضعیت بهتری داشتند.
۲۸. افراد همواره به عنوان در مواقع جنگ یکی از منابع تأمین حکومت قاجار به شمار می‌رفتند.
۲۹. سران ایلات اغلب در مناطق تحت نفوذ خود به‌طور حکومت می‌کردند.
۳۰. میرزا علی‌اکبر خان مُزین‌الدوله (نقاش باشی) به دستور در محل فعلی دارالفنون یک ساخت.
۳۱. کاخ شمس‌العماره واقع در مجموعه کاخ است که به دستور ساخته شد.

(ج) سؤالات با پاسخ کوتاه

۳۲. شیوه‌های زندگی جامعه ایران در دوره قاجار را بنویسید.
۳۳. شهرنشینان در دوره قاجار، شامل چه گروه‌هایی از مردم بودند؟
۳۴. در مقطعی از تاریخ معاصر ایران روحانیون در برابر حکومت و قدرت‌های خارجی چه موضعی گرفته‌اند؟ چرا؟
۳۵. بازارها در دوره قاجار چه جایگاهی داشتند؟
۳۶. وضعیت اهالی شهرها در دوره قاجار چگونه بود؟
۳۷. سه شیوه تولید در دوره قاجار را نام ببرید؟
۳۸. ویژگی‌های شیوه تولید خرده‌کالایی دولتی و خصوصی چه بود؟
۳۹. ویژگی شیوه تولید شبانکارگی یا ایلپاتی چه بود؟
۴۰. هدف از ایجاد مدرسه دارالفنون چه بود؟
۴۱. چرا امیرکبیر قصد داشت، آموزش دانشجو در داخل کشور را جایگزین فرستادن آن‌ها به خارج کند؟

۴۲. میرزا حسن رشديه كه بود؟
۴۳. هدف میرزا رشديه از برپایی مراکز آموزشی جدید چه بود؟
۴۴. نقش دانش‌آموختگان مراکز علمی و آموزشی جدید در دوره قاجار در تحولات اجتماعی چه بود؟
۴۵. چرا هنر نگارگری بعد از سقوط صفویان رو به افول نهاد؟
۴۶. چرا هنر نقاشی در عصر قاجار دچار تحول اساسی شد؟
۴۷. فتحعلی‌شاه برای توسعه نقاشی چه اقداماتی کرد؟
۴۸. در دوره ناصرالدین‌شاه چه تحولی در نقاشی روی داد؟
۴۹. وضعیت نمایش کمدی در عصر قاجار چگونه بود؟
۵۰. هنر تئاتر به سبک اروپایی از چه زمانی و توسط چه کسانی در ایران گسترش یافت؟
۵۱. سنت معماری ایرانی اسلامی در چه دوره‌هایی درخشش بی‌نظیری داشت؟ و در دوره قاجار با توجه به چه شرایطی تداوم یافت؟
۵۲. با سقوط صفویان و آغاز بحران‌های شدید سیاسی و نظامی، کشور ما از لحاظ اقتصادی با چه مشکلی روبرو شد؟

د) سوالات تشریحی بلند پاسخ

۵۳. ویژگی‌های شیوه تولید سهم‌بری دهقانی را بنویسید.
۵۴. وضعیت صنایع دستی در ایران با به قدرت رسیدن قاجارها با چه تحولاتی روبرو شد؟
۵۵. چگونه صنایع دستی ایران به تدریج در دوره قاجار رو به افول نهاد؟
۵۶. چرا کشاورزی ایران در اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم، مانند گذشته یک کشاورزی معیشتی نبود؟
۵۷. دلایل رشد و ارتقای کیفیت صادرات پنبه به خارج از کشور در قرن نوزدهم چه بود؟
۵۸. تجاری شدن کشاورزی ایران در عصر قاجار چه پیامدهایی داشت؟
۵۹. چرا در دوره ناصرالدین‌شاه، تحولی عظیم در شیوه تغذیه ایرانیان ایجاد شد؟
۶۰. چرا صنعت فرش ایران در دوره قاجار جایگاه ممتاز جهانی داشت؟
۶۱. چه عواملی تأثیر بسزایی بر رونق صادرات فرش در ایران عصر قاجار داشت؟
۶۲. ویژگی‌های تعلیم و تربیت سنتی در دوره قاجار چه بود؟
۶۳. زمینه‌های تأسیس مدارس و مراکز آموزشی جدید چگونه فراهم شد؟
۶۴. وضعیت تئاتر در دوره قاجار را ارزیابی کنید.
۶۵. منظور از معماری «کارت پستالی» چیست؟
۶۶. نقش مظاهر جدید غربی در گسترش معماری اروپایی در ایران عصر قاجار را بررسی کنید.
۶۷. وضعیت معماری سنتی ایرانی در دوره قاجار چگونه بود؟

ه) کلمات یا عبارات مرتبط با یکدیگر را مشخص کنید. (دو مورد اضافی)

۶۸. میرزا حسن رشديه
۶۹. نقاش تالار آینه
۷۰. بی‌بی‌خانم استرآبادی
۷۱. نقاش برجسته عصر قاجار و اوایل عصر پهلوی
۷۲. نقاش‌باشی ناصرالدین‌شاه
۷۳. میرزا علی‌اکبر خان مزین‌الدوله
- الف) مؤسس مدرسه دوشیزگان
- ب) اثر کمال‌الملک
- ج) مؤسس مدارس جدید
- د) محمد غفاری
- ه) مؤسس تالار نمایش در تهران
- و) محمدابراهیم نقاش‌باشی
- ز) ابوالحسن غفاری
- ح) محمد کلهر

و) گزینه درست را انتخاب کنید.

۷۴. چه حادثه‌ای موجب افزایش تولید و صادرات پنبه از ایران به روسیه در دوره قاجار شد؟
 (۱) انقلاب مشروطه ایران
 (۲) انقلاب (۱۹۱۷م) روسیه
 (۳) جنگ‌های داخلی آمریکا
 (۴) جنگ‌های استقلال آمریکا
۷۵. در زمان برای مقابله با، کشاورزان به کشت سیب‌زمینی تشویق می‌شدند؟
 (۱) ناصرالدین شاه - گرسنگی
 (۲) مظفردالدین شاه - قحطی
 (۳) مظفردالدین شاه - تحریم
 (۴) فتحعلی شاه - قحطی
۷۶. نخستین مدرسه‌ها به دست اروپایی و تأسیس شد.
 (۱) جهانگردان - خیرین ایرانی
 (۲) مسیونرهای - آمریکایی
 (۳) دیپلمات‌های - ژاپنی
 (۴) مسیونرهای مذهبی - چینی
۷۷. یکی از مشهورترین بناهای معماری «کارت پستالی» کدام است؟
 (۱) تالار آینه در کاخ گلستان
 (۲) کاخ شمس‌العماره در مجموعه کاخ گلستان
 (۳) تالار سلام در مجموعه کاخ گلستان
 (۴) کاخ ابیض در مجموعه کاخ گلستان

ز) کاربرد شواهد و مدارک تاریخی

۷۸. متن‌های زیر را که هر دو درباره اصفهان عصر قاجار است، بخوانید و ضمن مقایسه آن‌ها به پرسش‌های زیر پاسخ دهید.
 متن ۱ - «مشاهدات علامات یا ارقام تجارتي عدل‌های کالا ... هر فرد انگلیسی را خشنود می‌سازد... منچستر (manchester) پارچه‌های بازار اصفهان را تأمین می‌کند... عمده‌ترین تجارخانه‌ها در اصفهان نام و نشان بیگانه دارند» (کرزن (lord curzon)، ایران و قضیه ایران، ج ۲، ص ۵۱)
 متن ۲ - جماعت چیت‌ساز، صنعتی بسیار بزرگ است. سابق خیلی جمعیت و رواج داشت. الان نسبت به پیش تخفیف کلی کرده ... متاعشان باز به همه ولایات ایران می‌رود ولی قماش (پارچه) فرنگی خیلی بازارشان را شکسته، نصف از ایشان باقی نمانده است. (تحویل‌دار اصفهانی، جغرافیای اصفهان ... ص ۹۴) (فعالیت ۲ درس ۴)
- الف - برداشت شما از متن اول چیست؟
 ب - متن دوم حاوی چه نکاتی است، و از آن چه حقیقتی را می‌توان استنباط کرد؟
۷۹. این متن مربوط به حمله محمد شاه قاجار به اصفهان و سرکوب شورش لوطیان و مردم این شهر علیه حکومت قاجار است. متن را بخوانید و به سؤال زیر پاسخ دهید.
 متن ۳ - «زمانی که به تأدیب (تنبیه) جهال و اغتشاش ولایت (اصفهان)، مرکب همایون شاهنشاه (محمد شاه) با چهل عرآده توپ و چهل هزار قشون ... تشریف فرمای اصفهان گردید... معبرها (راه‌ها) و قراول خانه‌های شهر جمیعاً چاتمه (محاصره) سرباز مستحفظ، از خان‌ها تفنگ می‌خواستند و از اعیان و ملاها مقصر، از ساکنین بلده و دهات سیورسات (خواربار برای لشکر)... از مالکین و عمال شهر و بلوکات هشتاد هزار تومان بقایای لاوصول سنوات و زارعین مستأصل (درمانده) سلطان زمان در غضب ... توپچیان و سربازان قیامت به پا کردند. میرغضبان (جلادان) خون اشرا ریخته ... آحاد ناس (افراد مردم) ... گرفتار، فردی از افراد را یارای گفتار نبود. عاقبت تدبیر شفاعت به دست تقلید این جماعت (هنرمندان نمایش کمدی) بود که روزی جهت تفریح شاهنشاه ... بقال‌بازی و اسباب خوانچه به حضور مبارک بردند... بی‌عدالتی‌های... مستحفظین و محصلین و مستوفیان و مباشران تمام ظاهر کردند. همان روز از خاصیت این حکمت عملی، موکلین ممنوع، متهمین معاف، بقایا بخشیده شدند. (اصفهانی، جغرافیای اصفهان ص ۸۷) (فعالیت ۶، درس ۴)
- هنرمندان چگونه پیام مظلومان و ستم‌مآوران را به گوش محمد شاه رساندند؟

درس پنجم: نهضت مشروطه ایران

الف) تعیین کنید کدام عبارت درست و کدام نادرست است.

۱. یکی از دلایل نارضایتی مردم از حکومت قاجار، از دست رفتن بخش‌های بزرگی از سرزمین ایران بود. درست نادرست
۲. حکومت قاجار تشکیلات منسجم و کارآمد اداری داشت و قدرت در دست دیوان‌سالاران ایرانی بود. درست نادرست
۳. یکی از عواملی که در دوره قاجار سبب ایجاد تحولی بزرگ در مردم شد، روابط سیاسی با روسیه بود. درست نادرست
۴. اولین نشانه‌های اندیشه‌های نوین، در خاطرات سیاسی عهد قاجار مشاهده می‌شود. درست نادرست
۵. میرزا صالح شیرازی در خاطرات سیاسی خود به روشنی از نظام حکومت تزاری روسیه تعریف و تمجید می‌کند. درست نادرست
۶. سیاحت‌نامه ابراهیم بیگ اثر میرزا ملکم خان ناظم‌الدوله است. درست نادرست
۷. یکی از حوادث شتاب‌دهنده جنبش مشروطیت ماجرای نوز بلژیکی بود. درست نادرست
۸. مهاجرت روحانیون و مردم به شهر ری و تحصن در صحن حضرت عبدالعظیم به مهاجرت کبری مشهور است. درست نادرست
۹. بعد از مظفرالدین شاه، ولیعهد او احمد میرزا با عنوان احمد شاه، به سلطنت رسید. درست نادرست
۱۰. شیخ فضل‌الله نوری معتقد بود که باید «مشروطه مشروعه» ایجاد شود. درست نادرست
۱۱. فرانسوی‌ها و روس‌ها طی قرارداد ۱۹۰۷م ایران را بین خود تقسیم کردند. درست نادرست
۱۲. هنگامی که مظفرالدین شاه ساختمان مجلس را به توپ بست انگلیس از آن حمایت کرد و روسیه نیز با سکوت خود، به آن رضایت داد. درست نادرست
۱۳. محمدعلی شاه برای مبارزه با مشروطه‌خواهان، میرزا علی‌اصغر خان امین‌السلطان را که از مخالفان جدی مشروطه بود و در اروپا به سر می‌برد، دعوت کرد تا ریاست دولت را به او بسپارد. درست نادرست
۱۴. شیخ فضل‌الله نوری به دلیل اعمال نفوذ غرب‌گرایان در نهضت مشروطه و انحراف آن از مسیر اسلامی و ملی اولیه از صف طرفداران مشروطه جدا شد. درست نادرست
۱۵. در دوران قاجاریه برخی از کالاهای مورد نیاز مردم مانند نفت، کبریت و پنبه از انگلستان وارد می‌شد. درست نادرست

ب) جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.

۱۶. اساس نهضت مشروطه بر مبارزه با و استبداد داخلی و تلاش برای برقراری در مملکت قرار داشت.
۱۷. نهضت مشروطه قصد داشت با ایجاد عدالت خانه و قدرت و و حکام را و با اجرای قوانین اسلامی از لجام گسیختگی آنها جلوگیری کند.
۱۸. از سال ۱۲۳۸ تا ۱۲۹۰ش تعدادی از کشورهای اروپایی یا آسیایی به حکومت یا درست یافتند.
۱۹. در اوضاع نابسامان کشور به زبان ساده بیان گردیده و در مقابل از ویژگی‌های تمدن غرب ستایش شده است.
۲۰. آخرین نمونه نارضایتی عمومی مردم در عصر ناصری بود.
۲۱. مظفرالدین شاه، را که فردی مستبد بود، به عنوان صدراعظم انتخاب کرد و اداره مملکت را به او سپرد.
۲۲. با وجود مخالفت عمومی، روس‌ها در محل یک قبرستان متروک، ساختمان را بنا نهادند.
۲۳. مهاجرت علما به قم در جریان نهضت مشروطه به معروف شد.
۲۴. به موازات مهاجرت به قم، عده‌ای در باغ سفارت گرد آمدند و بست نشستند.
۲۵. دولت برخلاف دولت که از دربار حمایت می‌کرد، به ظاهر پشتیبان نهضت مشروطه بود.
۲۶. محمدعلی شاه نمی‌خواست در برابر و مجلس شورای ملی تمکین کند.
۲۷. قانونی که در زمان به نام تنظیم شد، دارای ضعف‌های زیادی بود.